

RAPORT * ASUPRA ACTIVITĂȚII ȘTIINȚIFICE,
DIDACTICE ȘI ORGANIZATOARE A D-LUI
H. H. STAHL

Raport asupra activității științifice, didactice și organizatoare a d-lui H. H. Stahl, conform art 64 al legii** învățămîntului superior, pentru chemarea largă și numirea sa ca titular la conferința de sociologie rurală, vacantă de la Facultatea de Filosofie și Litere din București.

D-l H. H. Stahl are o activitate continuă de 17 ani în domeniul disciplinei științifice, ce formează obiectul conferinței de sociologie rurală.

D-sa a desfășurat această activitate nu pentru a urmări vreo răsplată ori recunoaștere, ci din pasiune curată pentru cercetare și din iubire sinceră și adîncă pentru satul românesc, pe care încă din anul 1926 îl studiază la fața locului, cu o rîvnă din ce în ce mai mare, pînă astăzi.

Vocaționismul d-sale științific s-a ilustrat și prin faptul că din anul 1929, d-sa este asistent onorific la catedra de sociologie din București, cu aprobarea unanimă a Consiliului de Facultate, pentru că nu era vacant locul de asistent bugetar și de-abia după demisia d-lui Mircea Vulcănescu din 1942, a putut să ocupe postul bugetar de asistent, deci abia după 13 ani de activitate continuă, conștiincioasă și eminentă, depusă benevol pentru facultate, creînd și conducînd primul seminar de sociologie monografică, nu numai la noi, ci și în străinătate.

D-l H. H. Stahl, avînd studii istorice, — a fost elevul profesorului N. Iorga — și studii juridice, — a fost premiat al Baroului de Ilfov, — a pus aceste prețioase cunoștințe, alături de pregătirea filosofică și sociologică, — ca licențiat și doctor al Facultății noastre, — în serviciul acelor cercetări de sociologie rurală pe teren, organizate de Seminarul de sociologie din București, care au avut un răsunset deosebit și în cercurile specialiștilor din străinătate și la care au participat de multe ori pentru specializare, tineri doctori, ori cu studiile terminate, trimiși expres de ea.

Comunicările d-lui H. H. Stahl, la congresele internaționale de sociologie, i-au atras onoarea de a fi proclamat membru corespondent al Institutului Internațional de Sociologie.

* Studiu preluat din „Sociologie Românească”, An V, nr. 1 — 6, 1943.

** În conformitate cu dispozițiunile art. 64 din legea relativă de organizarea învățămîntului superior, Ministerul Culturii Naționale, publică în Monitorul Oficial Nr. 141 din 21 iunie 1943, p. 5366 — 5370, raportul Comisiei de chemare prin numire ca titular la Conferința de Sociologie rurală de la Facultatea de Litere și Filosofie din București. Nr. 115 046/943.

D-l H. H. Stahl funcționează ca profesor de sociologie din 1930, la Școala Superioară de Asistență Socială, și este director la Institutul Central de Statistică, organizând importantul serviciu exterior al Institutului și statistica administrativă, o funcție care dă o posibilitate privilegiată de a veni în contact permanent cu viața satelor și-i oferă deci posibilitatea creării materialului științific de bază necesar cunoașterii sociologice a satelor.

D-l H. H. Stahl, a desfășurat o activitate bogată și în calitatea de organizator, conducător și conferențiar de sociologie sătească la Școala de echipe studențești și de conducător de Cămine, la școli de censori statistici, de oficanți statistici, la școli țărănești, la cursurile pentru educarea tineretului, de specialitate a învățătorilor și de perfecționare a personalului administrativ.

În sfârșit d-l H. H. Stahl a fost însărcinat pentru a preda metoda anchetelor sociale în clasa de pe vremuri a Marelui Voevod Mihai.

Această activitate didactică, organizatoare și de îndrumare a d-lui H. H. Stahl, a avut de substrat și imbold o activitate științifică, ce a cuprins patru domenii, ce ar părea deosebite, dar care în realitate formează unul și același: cercetarea sociologică, prin metoda monografică a satelor românești. Aceste patru domenii sînt: participare la campaniile monografice, creare și conducere a seminarului de monografie sociologică, cursul de sociologie rurală și publicațiile.

Plecînd de la principiul că realitatea satelor trebuie cunoscută direct, din însăși această realitate și nu din cărțile despre această realitate, d. H. H. Stahl din 1926, pînă la 1942, a venit an de an, cu excepția anului 1940, în contact direct cu viața satelor. D-sa a participat în acest fel ca participant conducător, la 18 campanii monografice în toate regiunile Țării Românești.

Iată lista acestor campanii.

1. 1926, participant la campania din comuna Rușeț (Brăila), organizată de Seminarul de sociologie.

2. 1927, participant la campania din satul Nerej (Vrancea).

3. 1928, participant la campania din satul Fundul Moldovei (Câmpulung-Bucovina).

4. 1929, participant la campania I-a, din satul Drăguș-Făgăraș.

5. 1930, participant la campania din satul Runcu-Gorj.

6. 1931, conducător al campaniei de recensămînt și monografie a cartierului Tei, București.

Participat la campania din Cornova-Orhei.

7. 1932, conducător al celei de a doua campanii din satul Drăguș-Făgăraș.

8. 1933, conducător al campaniei de prelucrare a satului Drăguș-Făgăraș.

9. Conducător al celor 3 echipe studențești, de pe Valea Doamnei (Muscel) și organizator al monografiei satului Poenărei (Muscel).

10. 1935, conducător adjunct al campaniei monografice din satul Sanț-Năsăud.

11. 1936, colaborator la organizarea Muzeului satului românesc.

12. 1937, conducător al campaniei a 2-a și realizator al filmului documentar „Sanț”.

13. 1937, realizator al pavilionului românesc la Expoziția „L'habitation rurale”, Paris.

14. 1937, realizator al filmului documentar „Fundul Moldovei”.

15. 1938, conducător al celei de a 2-a campanii din satul Nerej-Vrancea.

16. 1939, conducător al monografiei satului Dioști.

17. 1941, conducător al campaniei de recensământ din jud. Storojineț-Bucovina și județele Orhei, Lăpușna-Basarabia.

18. 1942, conducător al campaniei de recensământ din Transilvania și al monografiei satului Mălăești.

A doua latură a activității științifice a d-lui H. H. Stahl constă în organizarea Seminarului de monografie sociologică.

Încă din anul 1929 și continuând pînă azi, d-l H. H. Stahl a organizat și condus cel dintîi seminar de monografie sociologică. Menirea lui era în primul rînd de a pregăti pe studenții care urmau a participa la campaniile de cercetări de peste vară.

În al doilea rînd de a prilejui tuturor celorlalți studenți luarea unui contact direct cu realitatea socială, prin executarea unor cercetări de teren în satele și orașele țării.

Toți studenții în sociologie au fost deci obligați a confrunța învățătura lor teoretică, cu faptele vieții sociale.

Multe din lucrările astfel executate sub supravegherea conducătorului seminarului au și o valoare documentară de sine stătătoare, care depășește interesul lor pur pedagogic.

Astfel au fost lucrate: 51 de monografii sumare; 31 de studii a cadrului cosmic a diverse unități sociale; 8 studii de cadru biologic; 24 de studii de manifestări spirituale; 28 de studii de manifestări economice; 4 studii de manifestări juridice; 14 studii de unități sociale; 9 studii de cete răzășești; 120 anchete asupra problemei morții și înmormîntării; 56 monografii de școli; 54 monografii de parohii și biserici.

Se adaugă un număr de 17 studii care au fost publicate în Revista „Sociologie Românească”

Vezi H. H. Stahl: *Un Seminar de Monografie Sociologică* („Sociologie Românească”, anul IV, nr. 1 — 12).

Al treilea aspect al activității științifice a d-lui H. H. Stahl, este cursul de Sociologie rurală, expus în anul 1942/1943, în urma recomandării în unanimitate a Consiliului de facultate și aprobată de Ministerul Economiei Naționale, care după programul alăturat (vezi anexa), dă o dovadă clară de maturitate științifică a felului cum sint înțelese și tratate atît de grelele și încă incomplet studiate probleme ale unei Sociologii rurale românești, pe baza unor cercetări personale, care culminează în fixarea celor 4 tipuri de sate: structural pastoral-forestier, structural pastoral-agrar, structural predominant-agrar și intermediar mixt, cu categoriile sociale sătești: răzeși și moșneni, clăcașii și boierii.

Ideile principale din acest curs se găsesc cuprinse în publicațiile științifice ale d-lui H. H. Stahl, în număr de 33, în afară de numeroase recenzii și cronici, apărute în revistele: „Convorbiri Literare”, „Geopolitică”, „Școala și Viața Ilfovului”, „Criterion”, „Cuvîntul Dobregii

Noi" și mai ales în „Arhiva pentru Știință și Reforma Socială” și „Sociologie Românească” și care formează a patra latură a activității sale științifice.

I. *Etude sociologique sur le communautés des „răzeși” de la Vrancea.* (București, 1939, p. 190).

Reluând și completând două studii mai vechi, publicate în „Arhiva pentru știința și reforma socială” din anii 1929 și 1930, lucrarea este rezultatul unor cercetări de teren, pe calea monografiei sociologice.

Se atacă problema „răzășiei”, care este concepută ca o formă de viață socială a unor sate libere de rude devălmașe. *Față de concepția curentă, se adaugă nu numai un punct de vedere nou, propriu-zis sociologic, ci și o metodă nouă de cercetare, prezentul fiind socotit punct de plecare pentru reconstituirea trecutului.*

Iarăși obiectul de cercetare *satul vrîncean*, aduce o contribuție originală, deoarece acest sat aparține unui tip de devălmășie absolută, *negeneologică* — de a cărei existență nu se știa, — integrat unui sistem de confederare quasi statală a unui întreg grup de sate.

Problemele atacate în acest studiu sînt următoarele :

a. *Problema satului arhaic românesc* (descripția tipică a unui sat de răzeși ; *geneza satului răzășesc* ; *schița unei teorii sociologice asupra satelor răzășesti* ; b. *Obștile satești ale Vrancei* (forma elementară a vieții răzășesti, satul, dovezile dreptului de aparținere la ceată ; patrimoniul sătesc, exploatare economică și formă juridică de stăpînire ; *regulele devălmășiei familiale*) ; c. *Satele matecă și satele roi* ; d. *Organizarea quasi statală a Vrancei* (organele administrative ale Vrancei, aruncarea munților pe banii birului) ; e. *Luptele sociale din Vrancea* (problema străinilor, apariția boerului, apariția chiaburilor) ; f. *Nașterea satului de azi al Nerejului* ; g. *Procesul de disoluție al organizărilor sociale vrîncene* (evoluția economică a Vrancei ; *pătrunderea capitalismului în Vrancea* ; *nașterea statului modern*).

Pe temeiul materialului vrîncean, se încearcă așadar și elaborarea unei teorii a genezii și morfologiei satului românesc de tip răzășesc.

Concluziile teoretice principale, sînt următoarele : a. Fenomenul sătesc al răzășiei nu se poate explica prin teza curentă a descendenței biologice dintr-un erou eponim ; b. *Forma devălmășiei absolute, negenealogice este anterioară* formei în deobște cunoscută a satelor „genealogice” ; c. *Forma vrînceană are un caracter pastoral forestier, spre deosebire de forma genealogică, pronunțat agricolă* ; d. *Satul răzășesc continuă a funcționa, ca mecanism social, chiar atunci cînd încapă în mîna boerească* ; e. În sinul satului răzășesc, o sumă de *procese sociale recente duc la dizolvarea lui* ; printre acestea *aparitia dijmei și a chiaburilor* ; f. *Contactul cu capitalismul occidental a avut loc în munți, cu mult mai tîrziu și în cu totul alte forme decît cele cunoscute pentru satele de cîmpie.*

Asupra problemelor puse de d-l H. H. Stahl întîia oară în studiul citat, tipărit în „Arhiva pentru știința și reforma socială”, prof. Nicolae Iorga, se exprima astfel :

„Foarte luminos articol al d-lui H. H. Stahl despre răzeșii de la Nereju. Formarea organică a statului din sat, în formă de «cîmplung» e expusă cu o deplină competență și trezește chestiuni de un caracter mai

general decât chiar al Vrancei întregi". (Revista Istorică", an. XVI, nr. 4 — 6, 1930).

Iar în Rev. „Viața Românească” din anul 1931, Februarie, nr. 2, întâlnim următoarele aprecieri :

„Ca exemplu de aprofundare a problemelor de sociologie rurală trebuie însemnat studiul d-lui H. H. Stahl, *Contribuții la problema răzășiei satului Nereju din Vrancea*, partea II-a. *E poate singurul studiu cu adevărat științific asupra vieții rurale românești*”.

Importanța acestui studiu a fost remarcată și de d-l Al. Rosetti în utilizarea unora din rezultatele lor în lucrarea sa *Sur quelque termes du daco-roumain relatifs a la propriété terrienne* în „Bulletin Linguistique”, anul IX, 1941, p. 72, la termenul „răzeși”.

Materialul nerejean, a fost folosit și de I. C. Filiti, în *Proprietatea solului în principatele române pînă la 1864*. Vezi Cap. IV. Situații excepționale p. 200 — 204.

În sfârșit însemnătatea cercetării d-lui H. H. Stahl a fost adusă la cunoștință străinătății prin studiul d-lui Philip Mosely *The Sociological School of D. Gusti*, apărut în revista Institutului de sociologie englez, „The Sociological Review”, Londra, vol. XXVII, nr. 2, anul 1936, p. 161.

II. *Nerej, un village d'une région archaïque*. Monographie sociologique dirigée, par, H. H. Stahl, cu o prefață a d-lui prof. D. Gusti (București, 1939, vol. 3, p. 1152).

În afară de studiul unității sociale a răzășiei, arătat mai sus, și care alcătuieste cadrul istoric al acestor 3 volume, se dau studii și material cu privire la toate celelalte probleme ale satului Nereju.

Lucrarea este rezultatul unei munci colective de monografie sociologică, al unui grup de cercetători și cu ajutorul unui număr de studenți elevi ai seminarului de Monografie Sociologică.

Problemele redactate de către conducătorul monografiei, singur sau în colaborare, sînt următoarele cu un total de 232 p.

În vol. I: Geografia umană (31 p.); Populația Vrancei (5 p.); Istoria neamurilor vrîncene (13 p.); Analiza demografică a populației (4 p.); Analiza vieții sufletești a unei obștii țărănești, pe bază de tradiție difuză (15 p.).

În vol. II: Teologia populară (15 p.); Știința populară (23 p.); Ceremonii și obiceiuri (49 p.).

În vol. III: Familia nerejeană (28 p.); Codul silvic din 1910 și aplicarea lui (21 p.); Rolul comunei administrative (7 p.); Invadarea proprietăților private pe terenul devălmaș (5 p.); Concluziile celor trei volume (16 p.).

III. *Documente vrîncene*, cărți domnești, hotărnicii, răvașe și isvoade, în colaborare cu C. D. Constantinescu-Mircești, cu o prefață de N. Iorga, vol. I, București, 1920 (p. 200).

Această lucrare, conține un număr de 126 de documente, privind confederarea satelor vrîncene, din cele peste 1 000 care au fost adunate, în Vrancea, în timpul cercetărilor de teren. În prefață, prof. N. Iorga se exprima astfel : „E o revelație, nu în ce privește amănuntele istorice politice, ci pentru obiceiurile de drept ale acestei părți izolate și de aceea

singura așa de românească din poporul românesc". N. Iorga, încheie astfel : „Toți pricepătorii o vor aprecia cu o deosebită recunoștință”.

Vezi și publicarea unor documente din colecția manuscrisă în N. Iorga „*Anciens documents de droit roumain*”, Paris, 1930, Vol. I, actul nr. 2, p. 55, actul CCLXXXVIII, p. 351, actul CCCIX, p. 376. Vezi *idem*, prefața paginile 4, 5, 32.

IV. *Tehnica monografiei sociologice* (I.S.R. Biblioteca de sociologie, etică și politică, Seria A. Studii și Contribuții nr. 2, București, 1934, p. 183), cuprinde un studiu asupra scopurilor științifice urmărite de monografia sociologică și a procedeelelor întrebuintate pentru atingerea lor.

Problemele atinse sînt : a. Observarea și înregistrarea manifestărilor sociale (observații preliminare, observarea și înregistrarea faptelor, observarea și înregistrarea opiniilor); b. Tratarea problemelor sociologice (observație și raționament experimental, sistematizarea observărilor, clasarea observărilor, organizarea dosarelor); c. Organizarea muncii colective pe teren; d. Îndrumări practice pentru alcătuirea monografiilor. Această lucrare a fost citată și consultată de directorul de cercetare al cunoscutului Institut de sociologie Solvay din Bruxelles G. Jaquemyns, în prefața lucrării *La vie sociale dans la Borinage houilier*. (Bruxelles, 1939); de asemenea citată de Philip Mosely, în *The Sociological School of Dimitrie Gusti* („The Sociological Review London”, 1936, Vol. XXVIII, nr. 2, p. 153, 155, 161) și în articolul din revista americană „Rural sociology” nr. 2, și 4 din Dec. 1937, p. 458 și 462, cu titlul : *A new roumain journal of rural sociology*.

V. *Vatra satului Cornova* (extras din „Arhiva pentru știință și Reforma Socială”, anul X, n-rele 1—4, p. 20, 1932).

Fragment dintr-un studiu asupra unui sat de tip genealogic al unor mazili orheieni. Trupul lor de moșie e brăzdat de mari fișii de pămînt numite delnițe și mergînd „din cap în cap”. Vatra satului este de asemeni împărțită în delnițe. Fiecărei delnițe îi corespunde un neam. În conștiința populară chiar și țărani nedelnici, care au prin împrăștiare riri delnița „Nadel”, trebuie să fi făcut parte din familia „Nadel”.

Vatra satului are limite foarte precise, peste care azi s-au revărsat casele. Faptul însă că 63,9 la sută din mazili trăiesc în vatră, pe cînd restul din nemazili, doar 39,1 la sută, sînt împrăștiati pe cîmp arată originea sigur mazilească a acestui sat.

Drumurile din sat sînt drumuri de hotar și merg nu după considerații geografice, ci potrivit unei rețele juridice care determină atît structura vetrei, cît și a cîmpului. Studiul acestei structuri contemporane permit reconstituirea vieții sociale mai vechi printr-o metodă propriu-zisă sociologică.

Acest studiu, precum și hărțile aferente au fost în totul folosite și parțial chiar reproduse de către cercetătorul german H. Hauffe, în importante lucrări ale sale *Der freibäuerliche Kieinadel der bassarabischer Militärgrenze* în „Deutsches Archiv für Landes und Volksforschung”, anul IV, Caietul 2. Septembrie 1940 și *Die Wandlung der Volksordnung in rumänischen Alt-Reich*, Stuttgart, 1939. Vezi de asemenea Philip Mosely. *The Sociological School of D. Gusti* („The Sociological Review”, Londra, Vol. XXVIII, nr. 2).

VI. *Spite de neam țărănești*. „Sociologie Românească”, I, 1936, p. 5 — 11, 1936, p. 161.

Plecînd de la *pilda unei spite foarte vaste găsite în satul Râpile-Bacău*, d-l H. H. Stahl, propune un sistem grafic original pentru transcrierea lor.

Se discută *problema fenomenului social al apariției spitelor de neam*. Rostul lor practic este acela de a ușura stăpînirea în formele devălmășiei genealogice proporționale. Apariția lor într-un anume sat este deci un semn care ne permite să afirmăm existența unei anume vieți sociale chiar dacă ea a dispărut astăzi fără de urmă.

Vezi Philip Mosely: *A new romanien journal sociology* („Rural Sociology”, vol. 2, nr. 4, Decembrie, 1937, p. 463).

VII. *Sistemul onomastic Drăgușan*. „Arhiva”, anul XXII, nr. 1 — 2, 1934, pag. 83 — 95.

Din vechea organizare pe neamuri a satului, n-au mai rămas decît cîteva urme. Printre acestea, *sistemul onomastic popular*, în care regăsim *trei feluri de nume*: de neam, de familie și individual. Strîngîndu-se *po-recele* tuturor locuitorilor din Drăguș, s-au putut restabili regulile acestei onomastici care *leagă indisolubil numele de o gospodărie*. Cine *intră într-o căsătorie într-o gospodărie*, capătă numele gospodăriei. *Femeia ia numele bărbatului*, dar *bărbatul care se „mărită” ia numele femeii*. Uneori *chiar și cumpărătorul unei gospodării, ia numele acesteia*. *Se întîmplă chiar ca bărbatul care intră în casa unei văduve*, să poarte atît el, cît și copiii lui, numele celui dintîi soț decedat, adică numele gospodăriei lui.

Vezi utilizarea acestui studiu, de Ștefan Pașca *Nume de persoane și nume de animale în țara Oltului*. (Editura Academiei Române. Studii și cercetări XXVI), în care capitolul privitor la sistemul de denotație populară este un rezumat al d-lui H. H. Stahl, cu concluzia: „autorul, adică d. H. H. Stahl, va face un mare serviciu cercetărilor, publicînd materialul documentar în legătură cu observațiile de mai sus, (p. 71 — 76). Vezi Philip Mosely: *The Sociological School of D. Gusti*, etc. p. 161.

VIII. *Rudenia spirituală din nașie* („Sociologie românească”, anul I, nr. 7 — 9, 1936, p. 25 — 36).

În *continuarea căutărilor vechii organizări sociale a neamurilor* se pot găsi indicații prețioase în *rudenia spirituală*. *Obligația de a fi naș se moștenește din generație în generație*. După cum dovedesc cazurile numeroase studiate, în această moștenire se aplică aceleași reguli ale „gospodăriei” ca și în *sistemul onomastic*.

Alte urme, arătînd *aceleași reguli*, se pot întîlni în *moștenirea stranelor bisericesti și a stranelor de cimitire*.

Vezi Filip Mosely: *A new rumanien journal of rural sociology* etc. p. 463.

IX. *Un sat din Transilvania, Drăgușul*. (Revista Boabe de Grîu, anul IV, nr. 3, 1933, p. 147 — 168), este o *expunere sintetică a acestui sat de tip arhaic devălmaș care a reușit totuși să se adapteze vieții moderne fără să piardă niciuna din trăsăturile sale esențiale*.

X. *Vecinătățile din Drăguș*. („Sociologie Românească”, an, I, nr. 1, 1936, p. 18 — 31), o analiză a rostului actual al instituției vecinătă-

ților, care în Drăguș au înlocuit de curînd vechea organizare a satului pe temeiuri de nea.

Vezi Philip Mosely, Af. Cit. p. 462 — 463. Acest studiu a fost folosit de Iuliu Moisiu în lucrarea sa: *Vătășii sau Fraternități și decurii sau vecinătăți*. („Transilvania”, nr. 3, anul 1936).

XI. *Rușetul Brăila*. Un sat din cîmpia muntenească. Regimul de proprietate agrară. („Sociologie românească”, anul 2, nr. 7 — 8, 1937, p. 284 — 88). Este un studiu al efectelor reformei agrare, al mentalităților sătenilor cu privire la proprietatea, precum și al vieții de familie după tipicul devălmaș al obiceiului pămîntesc.

Acest studiu a fost folosit de D. Mitrany, în al său *The Land and the peasant in Rumania*. (Carnegie endowment for international peace), 1930, p. 225, 534 și 585.

XII. *Bornes, limites et signes de propriété champêtres. Notes de folklore juridique roumain*. 1938. Extras 5 pagini. Comunicare la Congresul Internațional de folklor din 1937, ce a avut loc la Paris.

În această comunicare se arată că există în conștiința populară a satelor noastre două feluri de hotare:

Cele dintre sate, care au un caracter sacru și cele dintre proprietățile individuale care sînt rău văzute și deseori obținute prin procedee de magie juridică.

XIII. *L'organisation collective du village roumain*. (Arhiva anul XVIII, 1936, Mélanges D. Gusti), este o încercare de a arăta că temeiul vieții noastre sociale a fost satul, organizat în formele devălmășiei. Stabilirea unei tipologii a acestor sate.

XIV. *L'habitat humain et les formes de la vie sociale*. Comunicare la Congresul internațional de sociologie, 1934. (Arhiva, anul XII, nr. 1 — 2, 1934, p. 196 — 201). Este prezentarea rezultatelor obținute în cercetările de teren cu privire la cadrul cosmic cu concluzia că deseori viața socială este aceea care determină fenomenele de așezare spațială, iar nu invers cum se afirmă deseori.

XV. *Organizarea socială a țărănimii*. (*Enciclopedia României*, vol. 2, 1938, p. 559 — 576). O schemă a unei istorii sociale a țărănimii noastre înțeleasă prin prisma încadrării ei în forma socială a satului.

Vezi o expunere a teoriilor autorului, în T. Herseni, *Istoria Sociologiei Românești*.

XVI. *Piedici mai vechi în alcătuirea unei sociologii românești*. („Sociologie Românească”, anul II, nr. 1, 1937, p. 5 — 14). Cuprinde analiza cauzelor care au făcut ca problema satului românesc să nu fie pusă. Printre acestea, interesul direct al boierilor pașoptiști, prinși într-un conflict de „tiersaj”, cu sătenii lor.

XVII. *Satul românesc*, o discuție de filosofie și sociologia culturii. („Sociologie Românească”, anul II, 1937, p. 489 — 502).

XVIII. *Teoria abisală a d-lui Lucian Blaga*. („Sociologie Românească”, anul III, 1938, pag. 10 — 19).

XIX. *Filosofarea despre filosofia poporului român*. („Sociologie Românească”, anul III, p. 114 — 119).

Aceste trei studii formează capitole dintr-un volum de confruntare a metodelor folosite de către d-l Lucian Blaga în studiile sale de filosofia culturii față de metodele propuse de Școala Sociologică din București.

Vezi un comentariu al acestor discuții în T. Herseni, curs de Sociologie Rurală în anul 1939 — 1940, litografiat, prelegerea XXVII.

XX. *Ferme autonome și tarlale sătești*. („Revista Exceselor” din 12 ianuarie 1941), este o analiză a problemei comasării și o pledoarie pentru modernizarea formelor vechi de organizare colectivă a satelor.

XXI. *Sociologie și asistență*. (Revista „Asistență socială”. Anul IV, 1939, nr. 1 — 2, p. 9 — 14), arată felul în care asistența socială, concepută ca o tehnică de politică științifică, trebuie să se întemeieze pe cunoașterea realității sociale.

XXII. *Un tablou al României întregi*. (În recensământul României din 1941, Editura Institutului Central de Statistică, p. 71 — 75), expune un plan pentru un dicționar statistic al localităților din țară.

XXIII. *Vicleiul din Tg.-Jiu*. (În colaborare cu C. Brăiloiu). Tiraj separat din „Sociologie Românească”, anul I, nr. 12, 1938, p. 36. Expunere trei „tacînuri” de vicleiuri, cu organizarea și repertoriul lor.

XXIV. *Un isvod vrincean de cheltuiulă de moarte în 1781*. („Sociologie Românească”, I, nr. 2, 1936, p. 37 — 39).

XXV. *Comuna din satul Sanț-Năsăud*. („Sociologie Românească”, II, p. 4 — 21). Studiul unui rit agrar de seceriș.

Un deosebit interes prezintă publicarea următoarelor texte, culese de la țărani, și care sînt stenografiate cuvînt cu cuvînt și comentate de d-l H. H. Stahl.

XXVI. *O vizionară bucovineană*. („Sociologie Românească”, I, p. 48 — 53).

XXVII. *Cum a fugit Ion Poparad din Drăguș*. („Sociologie Românească”, I, p. 35 — 37).

XXVIII. *Cum și-a făcut moș Bocioc gospodăria*. („Sociologie Românească”, I, p. 32 — 35).

XXIX. *Cum a învățat Șerban Butoiu din ocarină*. („Sociologie Românească”, I, p. 32 — 33).

XXX. *O tîlhărie la drumul mare*. („Sociologie Românească”, I, p. 34 — 35).

XXXI. *O întîmplare cu moroi*. („Sociologie Românească”, I, p. 35 — 36).

XXXII. *Despre Inochentie și inochentism*. („Arhiva”, anul X, vezi Philip Mosely: *The sociological school of D. Gusti*, p. 135).

XXXIII. *Învățături din zodiac*. („Sociologie Românească”, I, p. 33 — 34).

La aceste lucrări apărute se adaugă alte trei, care se află sub tipar.

XXXIV. *Un sat și un preot din Basarabia*. (Editura Ramuri, Craiova), descrierea transformărilor unui sat sub imboldul unui slujitor al lui.

XXXV. *Un text de drept obișnuielnic*, în revista „Dreptul”, care prezintă textul așezământului moșnenilor orășeni Cîmpulungeni din 1941, comentariul său și o paralelă cu așezământul 1910.

XXXVI. *Drăgușul, un sat arhaic modernizat* (Editura Institutului de Științe Sociale al României), ce cuprinde cadrul istoric sociologic al monografiei satului Drăguș (ce va apărea curînd în „Arhiva pentru Știința și reforma socială”), avînd următorul cuprins :

1. *Trupurile de moșie ale Țării Oltului* : a. Așezarea regulată a vetrelor de sat ; b. Împărțirea regiunii în trupuri de moșie pe criterii pastoral-forestiere ; c. *Ținutul voevodal al Țării Oltului*.

2. *Moșia satului Drăguș* : a. Sistemul pe trei tarlale și obștia sătească actuală ; b. Sistemul anterior al celor două tarlale ; c. Sistemul original, fără tarlale, cu moină primitivă ; d. Trecerea de la tipul pastoral la cel agrar.

3. *Categorii sociale Drăgușene* : a. Boieri, iobagi și domni de pămînt ; b. Convertirea lor într-o singură obștie sătească ; c. Ridicarea iobăgiei și efectele ei ; d. Situația de azi.

4. *Neam și familie* : a. Neamurile Drăgușene și supraviețuirile lor de azi ; b. Valoarea lor demografică și economică ; c. Repartizarea lor spațială ; d. Sistemul onomastic drăgușan ; e. Rudenia spirituală din nășie ; f. Familia drăgușană.

5. *Organizarea administrativă a vechiului sat Drăgușan* : a. Organizarea pe bătrîni ; b. Trecerea la sistemul vecinătăților.

6. *Concluzii* :

Caracteristica satului Drăgușan : just echilibru între trecut și prezent ; dăinuirea satului, ca realitate socială esențială.

Lucrarea „*Drăguș*”, se alătură prin noutatea materialului, la cele mai importante lucrări ale d-lui H. H. Stahl.

Activitatea științifică a d-lui H. H. Stahl, nu s-a mărginit numai la cercetări, ci și la popularizarea lor și mai ales la îndrumările metodologice date pentru a arăta adevăratul drum cum aceste cercetări trebuie făcute.

Această activitate a d-lui H. H. Stahl, se răsfrînge în șase lucrări apărute pînă acum :

1. *Școala monografiei sociologice* („Arhiva”, anul XIV, 1936, p. 1130 — 1165 ; în *Omagiu* prof. D. Gusti).

2. *Monografia unui sat. Cum se alcătuiește pentru folosul Căminelor Culturale*. (Editura Fundației Regele Mihai, colecția Cartea Căminului Cultural, București, ediția I-a, în 1937 ; ediția II-a, în 1939, pag. 250), este un manual pentru intelectualii trăitori la sate (preoți și învățători) ca să-și poată cunoaște satul în care lucrează.

3. *Cultura satelor. Cum trebuie înțeleasă*. (Editura satul și școala, Cluj, 1934, p. 64).

Îndrumări pentru învățători asupra felului cum trebuie înțeleasă cultura satelor și a felului în care trebuie să lucreze pentru ea.

Asupra acestor lucrări se referă în repetate rînduri :

Vezi Philip Mosely, în *The Sociological school of D. Gusti, etc.*, p. 164 și „*A new rumanian journal of rural sociology*”, etc. p. 451.

4. *Cîteva lămuriri despre Serviciul Social pentru tineretul universitar din țară*. (Edit. Fundației Regele Mihai, București, 1939, p. 34).

5. *Metodele de investigație sanitară și medico-socială în mediul rural.* (În colaborare cu dr. C. C. Gheorghiu, „Rev. de Higienă Socială”, anul X, problemele sanitare ale populației rurale din România.

6. *Îndrumări pentru monografiile sociologice* (Ed. I.S.S.R. București, 1940), colaborare prin redactarea planurilor pentru cercetarea cadrului cosmic al manifestărilor juridice, gospodăriilor țărănești.

Avind în vedere personalitatea lui-d H. H. Stahl, așa cum reiese din expunerea de mai sus: ca pregătire, ca ținută idealistă spirituală, ca activitate științifică, continuă și multiplă, ilustrată printr-o permanentă cercetare de aproape două decenii în satele românești, din toate regiunile Țării Românești, ilustrate apoi prin cursuri și prin activitatea depusă în calitate de conducător creator al Seminarului de monografia sociologică, ca și prin valoroasele sale publicații, care ne îndrituiesc să-l socotim printre fruntașii sociologiei românești, recunoscut ca atare și în străinătate.

Credem că d-l H. H. Stahl, este cel mai indicat și calificat să ocupe Conferința de sociologie rurală, vacantă, de pe lângă Facultatea de Filosofie din București.

DIMITRIE GUSTI